

"זכרון מאיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

אהבתי אתכם אמר ה', ואמרתם במה אהבתנו, הלא אח עשיו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב ואת עשיו שנאתי. ביאור הדברים : שבמראיהם החיצוני היו יעקב ועשיו שוים, אבל הקב"ה ירד לשיתי-נפשו של עשיו והעלה תרמיתו משם.

אולם אם כי בתחילה היה השוא טמון בלבו של עשיו חדר בתוך חדר, כך דרכו של השוא להתפשט ולהתרחב, ועשיו שהיה אומר "אין כבודו של אבא לשמשו אלא בבגדי מלכות" נשתנה פרצופו ואומר "יקרבו ימי אבל אבי". ועליו נאמר "עשיו - הא שוא שבראתי בעולמי".

ובמדרש תנחומא (מובא ברש"י יחזקאל לה ט) : הלך עשיו אל ישמעאל להתחתן בו להשיאו שיעורר על יצחק על ירושת אברהם, ויהרוג ישמעאל את יצחק ואהיה אני גואל הדם ואהרוג את ישמעאל, וזהו יקרבו ימי אבל אבי ואירש אני את יצחק ואת ישמעאל".

והנה אמרו חז"ל : חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום, וכו' והרג את הנפש וכו'. וב"דעת זקנים לבעלי התוס"ם כתבו : "שאותו היום הרג לנמרוד שנלחם עמו, כי כאשר התחיל עשיו לצוד בשדה וכו', ובא עשיו ונטל עצה מיעקב ואמר לו כל זמן שיהיה נמרוד לבוש בגדיו החמודות לא תוכל לו אך תאמר לו שיפשיטם אז תוכל לו, וכן עשה והרג את נמרוד". ויש להבין הרי גדול חלקו של יעקב בהריגת נמרוד שהרי בלא עצתו לא היה עשיו הורג את נמרוד.

ויש לבאר עפ"י דברי רבינו יונה (שערי-תשובה ש"ג אות ר"ט בסופו) אודות יהוא בן נמשי שהרג ארבע מאות עובדי הבעל, והושע הנביא אומר על כך : "ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא", ומסביר רבינו יונה : שאם אדם תובע את חברו על עוולה ומשיג גזר דין מוות מוצדק ולאחמ"כ מתברר שהוא עצמו נגוע באותה עוולה, אין זה קידוש ה' אלא רצח פשוט, ומכיון שיהוא עצמו עבד עבודה זרה נפקד עליו עוון רצח עובדי הבעל.

וכן עשיו שהיה פגום בפנימיותו וחז"ל קראוהו "לב רע" "הא שוא שבראתי בעולמי" ונשיו עבדו עבודה זרה, אין זה (מה שהרג את נמרוד) קידוש ה', אלא רצח.

ונאמר (משלי כו כג) : "כסף סיגים מצופה על חרס, שפתים דולקים ולב רע", ואמרו חז"ל (ילק"ש תי"ח) : הכתוב מדבר בעשיו, למה היה דומה למוליאר שהיה מבחוף של זהב ומרגליות קבועות בו, אלא שמבפנים היה של חרס, כך עשיו, ויאמר עשיו בלבו.

[עד כאן דברי מרן הג"ר אייזיק זצ"ל]

*

*

*

כיבוד אב ואם (דברי-חיזוק)

בהפטרה לפר' תולדות, "בן יכבד אב וגו' ואם אב אני איה כבודי וגו'". תוכחתו של הנביא היא שהרי אפי' כיבוד אב הוא תכונה טבעית, וקל-וחומר לכבודו של אבינו שבשמים.

כבר הובא לעיל מדברי הזה"ק שטבעו של הבן לאהוב את אביו יותר מעצמו וכו' וכל אשר יש לו נחשב בעיניו לכלום למען כבוד אביו. ונראה מדברי החרדים והחיי-אדם שגדר החיוב הוא לפי טבעו זה. [אמנם אף שזהו טבעו, אבל יכול לקלקל עצמו].

והנה הרמב"ן כתב וז"ל: כבד את אביך. [וכו'] והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי השם אבינו הראשון, והמוליד אבינו האחרון, ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה טז) כאשר צויתך בכבודי כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך. ולא פירש הכתוב הכבוד, שהוא נלמד מן הכבוד הנאמר למעלה באב הראשון יתברך, שיודה בו שהוא אביו [וכו'] ולא יעבדנו [וכו'] לענין אחר שיצפה ממנו, ולא ישא שם אביו וישבע בחיי אביו לשוא ולשקר. ויכנסו בכלל הכבוד דברים אחרים, כי בכל כבודו נצטוונו, [וכו'].

מבואר בדברי הרמב"ן שהחיוב הוא מצד כבוד שמים לכבד מי שהשתתף עם המקום ביצירתו, (ואינו מפרש שיש חמש דיברות אודות בין אדם לחבירו), ומובטחת לו אריכות-ימים בזה ובבא. (-ויל"ע אם אפשר לפרש עפ"י את דברי רב יוסף "איקום מקמי שכינתא").

ובכלי יקר כתב [ואין זו סתירה], וז"ל, [וכו'], מצוה זו נוגעת גם בכבוד המקום ברוך הוא, לפי ששלושה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו, ואם תכבד אב ואם בעבור שמהם נוצר החומר והגוף [וכו'], ק"ו בן-בנו של ק"ו שתכבד את אביך שבשמים אשר נתן בך הנשמה והחלק המעולה הקיים לנצח. [וכו'] שעשה הקב"ה דירה לשמו הגדול יתברך אצל אב ואם לומר שהמכבד אב ואם כאילו דרתי ביניכם וכיבדוני, ועל-כן שכרו אריכות-ימים כי הדבקות בה' מקור חיים נותן חיים ארוכים אל האדם ואם הוא מכבד אב ואם בעבור שמהם נוצר החומר א"כ גם הנשמה חלק אלוך ממעל תתן כבוד לאביה שבשמים, וע"י הדביקות שיש לה עמו תזכה לאריכות ימים, כמו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום".

מדבריו של רשב"ג "הרבה שימשתי את אבי ולא הגעתי לאחד ממאה וכו', חזינן שעשוי שימש את אביו בשיא השלימות. (רשב"ג היה בן של נשיא ובכ"ז כיבד בעצמו, ולא הגיע לאחד ממאה וכו').

אלא שבפנימיותו היה עשוי פגום ("הא שוא שבראתי בעולמי"), וזה מעורר אותנו שלא די בכיבוד החיצוני וכו'.

דברי ספר "פלא יועץ" - העתקה חלקית

על הכל יביא אלקים במשפט על מה שעבר על דעת קונו ועל מה שעבר על דעת אביו ואמו וצער אותם ועל אשר גרם כעס לאביו בן כסיל ועל שהוא ממר ליולדתו, ואוכל פרות בעולם הזה וכאשר עשה כן יעשו בניו לו, שמדה כנגד מדה לא בטלה, והקרן קימת לו לעולם הבא:

והן אמת שחמור מאד החיוב של כבוד אב ואם עד שלא כל אדם יכול לצאת ידי חובה כראוי, עד שחכמי השי"ס אמרו (שם לא, ב) אשרי מי שלא הכירן, אבל כל אדם חייב לעשות אשר בכחו לעשות בכל כחו ולא יאבד עצמו לדעת, כי אף שאמרו (שם לב, א) אב שמחל על כבודו, כבודו מחול, ובודאי זו מדת כל אדם שמוחל לבניו על כבודו, מכל מקום נענש בדיני שמים על שעבר אמירא דרחמנא. ומה גם דבזיונו וצערו אינו מחול דצערא דגופא לא נתן למחל:

הנה כי כן בחורי חמד בני ישראל הכשרים תנו לאלוקים כבוד והזהרו בכבוד אביכם ואמכם ולא תסורו מן הדבר אשר יצוו אתכם ימין ושמאל, אפלו אם יאמרו אליכם על ימין שהוא שמאל, כי זו רעה חולה שיש בבנים לא אמון במ שמחזיקים עצמם לחכמים ונבונים יותר מאביהם ואמם, ולו חכמו ישכילו כי התורה העידה כי ביששים חכמה וארך ימים תבונה (איוב יב יב). וכתוב (משלי יב טו), דרך אויל ישר בעיניו. והתנא אמר (אבות ד, יז) ואל ביתך אל תשען. ולו יהיה כדבריהם שאביהם ואמם חסרי מדע, חס ושלוש, גזרת ש-ק-י עומדת לעמתם לשמוע בקולם ושלא להכעיסם אף אם לפי דעתם יעשו עמהם שלא כהגן ושלא כשורה. זאת חוקת התורה, שהרי אמרו (קידושע לא א) עד היכן כבוד אב ואם, עד שיטול ארנקי (שלו) בפניו ויזרקנו לים ולא יכלימונו:

וכבר מלתי אמורה שיש מצוות בר מזל לא שהרי כמה מעות אדם מפזר לעשות מצות פתיחת ההיכל, או להיות סנדק וכדומה אף דליכא לא מצוה דאורייתא ולא מצוה דרבנן אלא חבוב מצוה בעלמא, אשריהם ישראל, ועל כל פעם ששומע בקול אביו ובקול אמו מקיים מצוה רבה דאורייתא ופתאים עברו ונענשו:

וראוי לבן חכם שישמח אב ויתאוה שיצונו דבר כדי לעשותו ולקיים מצוה דאורייתא. ואף אם מכביד עליו ויצר סמוך מסיתו הסת כפול, ירגיז יצר הטוב על יצר הרע ועול יסבול ולא יבול ולא יאחר מלעשות ככל היוצא מפיו שמא יקדמנו אחר. ולפום צערא אגרא ואוכל פירות בעולם הזה שיהיו לו בנים מהגנים, שאילו לא היה אלא שר זה דיו להתייגע בעשרים צפרניו כדי לזכות לזה. וכל מגמת הבן משכיל יהיה לידע מהו רצון אביו כדי לעשותו ולעשות נחת רוח לאביו שבשמים. ואם הבן חנונו ה' עושר ואביו איש עני, מוטל עליו לפרנסו ולהספיק לו כל צרכו בסבר פנים יפות ובדברי פיוסים בדרך כבוד. ואם יש לו בני בית, יצוה לכולם בכל תוקף שיזהרו בכבודם. ויש בנים שהם בטוב עם אביהם ואמם עד שלא נשא אשה, אבל משנשא אשה קמה כלה בחמותה ומסיתה את בעלה לעשות קטטה. והאיש הירא את ה' החפץ חיים ראוי לו לגעור באשתו ולשתקה בנוזיפה להפיס דעת אביו ואמו, ואחר כך יפיסנה בסתר בינו לבינה ויוכיחנה וידריכנה בדרך ישרה, זהו דרך ישרה.

פלפולא דאורייתא

הפעלת מכשירים חשמליים בשבת

א. הנמוק"י (ב"ק דף כג.) הקשה איך מותר להדליק נר בערב-שבת, ובתירוצו כתב דחשיב שעשה הכל מערב-שבת וכמו הזורק חץ, ומתבאר דבחץ הוה פשיטא ליה (גם בקושיא) דחשיב שעשה הכל ברגע שילוח החץ. ויש לבאר, דבחץ הוי כחו ממש, אבל באש שאין הפעולה ישירה וההתייחסות אליו היא רק מצד הדין ובוה ס"ד שרק בשעה שהתוצאה מתרחשת נחשב שעשה, ובתירוץ חידש הנמוק"י דלעולם נחשב שעשה בערב-שבת בעת הפעולה הראשונה.

החזו"א מביא את דברי הנימוק"י, וכתב שהיה אפשר לומר דשאני שבת מרציחה ושחיטה, והא דבבישול חייב משום דעיקרו שנגמר מאליו, אבל הבערה אין דרכה בכך, מיהו בב"ק דף ס. משמע דליבה וליבתו הרוח בשבת חייב וא"כ צ"ל דגם הבערה דרכה בכך.

ולכ' צ"ל [כדהעירונין] דלמסקנת דבריו ביאור דעת הנימוק"י דאיתא לדין אמ"ח (לענין שבת) דוקא במלאכות שדרכן בכך, ואע"ג דהחזו"א מיייתי מב"ק דף ס. ושם הוא דין "זורה ורוח מסייעתו" [ולא דין "אשו משום חציו"], כוונת החזו"א דמשם יהא מוכח דסגי בזה שדרכה בכך שיהא בזה דין אמ"ח, ובארח"ש (ח"ג פרק כ"ט) הוכיחו זאת ממש"כ החזו"א להלן בדין מעמיד בהמת חבירו דאע"פ שהוא בגדר "אדם המזיק" מ"מ לענין שבת שרי כיון שהטורח הוא השנוא לפני המקום, והרי בחזו"א ב"ק סי' א' סק"ז נקט דמעמיד בהמת חבירו הוא מעין אמ"ח (אלא דאפילו ר"ל מודה בזה), וא"כ חזינן דהחזו"א נוקט כהנמוק"י דאיכא בשבת דין אמ"ח.

אמנם יל"ע דשם נידון החזו"א לא מצד אמ"ח אלא מצד מה שמצינו בחורש שחייב אע"ג שהמלאכה נעשית בכח השור, ושם נקט (!) החזו"א בלשונו דתלוי אם עיקר המלאכה בכחו, אלא דיל"ד אמאי לא נדון מדין אמ"ח. [ואמנם דין אמ"ח לענין שבת אינו מוסכם, ובפרט כשאינו ע"י אש].

עוד ילה"ע במה שדן החזו"א אמאי חייב בבישול ואפיה, דהא בעינן לבאר גם לדעת ר"ל (דלא ס"ל אמ"ח) אמאי חייב, [וכן להסוברים דלענין שבת לא אמרינן אמ"ח], וא"כ מה דס"ל לר"ל נימא גם אליבא דריו"ח, [וצריך לעי' אם מהגמ' מנחות דף נו : מוכח דאין זה גדר מיוחד לענין מלאכת שבת].

ב. בדין הנותן חטים לריחיים של מים, כתב בבה"ל סו"ס רנ"ב שכל האחרונים דחו ראייתו של המג"א, וכתב שהאחרונים [א"ר אבהעו"ז דגמ"ר וח"מ] חלקו עליו וס"ל דחייב. - [ומש"כ בשם דגמ"ר צ"ב, דבדגמ"ר לא כתב להכריע כהאבהעו"ז].

והחזו"א העתיק שכל האחרונים חולקים על המג"א, וצ"ע דהק"נ והחת"ס מסכימים עמו, ועי' עוד בשו"ת מהר"ם שיק תשו' קי"ד שנוקט כהמג"א אבל מבאר דאיירי דוקא באופן שאין החטים מגיעים מיד לבין אבני הריחיים אלא ע"י נדנדד המקום שמונחים בו.

וכתב החזו"א שביאור דברי התוס' שבת דף יז : שאם פרס מצודה והחיה נלכדה בו לאחר זמן חייב, וכתב דדוקא במלאכות שדרכן בכך, אבל מלאכות אחרות אפשר דבעינן מיד, ובנותן חטים לריחיים של מים חייב כיון שהמלאכה נעשית מיד ודרך טחינה בכך.

מש"כ החזו"א "ודרך טחינה בכך", צ"ב אם כונתו שלכן איתא לדין אמ"ח וכדבריו לעיל, והוסיף כאן דאם דרך המלאכה שנעשית מיד ולא לאחר זמן ליתא לדין אמ"ח אם נעשית לאחר זמן, אבל כשנעשית מיד איתא לדין אמ"ח. וצ"ע בכ"ז בכונתו.

ויליע בדעת החזו"א, דכיון שנסתמך על פירושו בדברי התוס' שבת דף יז: והרי לאחר-זמן חזר בו [בתוספת בסוגריים] כיון שמצא בדברי הריטב"א כפירושו של המג"א בדברי התוס' דדוקא בנכנסה החיה מיד, וא"כ שוב אין ראייה מצידה לביאורו בענין אפיה ובישול. וכמו"כ יל"ע במה שיצא החזו"א [לעיל בס"ק הקודם] לחדש דאפשר דלענין שבת חייב בבידקא דמיא גם בכח שני [ועיקר סמיכתו על דברי התוס' בצידה לפי ביאורו של החזו"א קודם שחזר בו]. יל"ע איך אפשר לפרש דצידה משום אמ"ח, דאם צד ע"י חפירה ודאי גרע מאס"ו, וגם אם ע"י דלת הנסגרת וכדו' וכי חשיב "רוח מצויה" על כל חיה וחיה. וכי איירי בשחיה זו ידעינן שתלך במקום זה.

בדין "כח שני" ע"י חזו"א ב"ק סי' א' סק"ה וסי' ב' סק"ט.

ג. האמרי-בינה והאחיעזר נקטו דדעת הרא"ש דדין "זורה ורוח מסייעתו" נאמר דוקא בשעיקר עשיית המלאכה בכך, והעירו מכח זה ע"י אחרונים. אבל אולי יתכן שיש שלא פירשו כך את כונת הרא"ש אלא דסגי שדרכה בכך אלא דכיון דעסיק במלאכת זורה קאמר האמת שעיקר עשייתה בכך. וצ"ע. [וע"י שעה"צ סי' שט"ז]. וצ"ע בדי' מהר"ם לובלין (ב"ק שם בביאור דברי התוס') שכתב בלשון זו: "דהכי הוא לעולם מלאכת הזרייה שזורין על יד הרוח", והתם אתי לחלק מהבערה, וצ"ע.

ד. אע"פ שנקט החזו"א דבידקא דמיא דאתי מכח אמ"ח, חשיב מעשה, נר' בהמשך דבריו דאמ"ח דאתי מכח בידקא דמיא לא חשיב מעשה. ואולי ביאור דעתו דכיון דמצינו בבידקא דמיא הגבלה דדוקא כח ראשון חשיב מעשה אין לנו לחדש שכשהמשך ע"י אמ"ח יחשב מעשה. אמנם יל"ע לפי"מ שיצא החזו"א לחדש דלענין שבת חייב בבידקא דמיא גם בכח שני.

ה. בהמשך דברי החזו"א בענין מכוונת קיטור, צ"ב מה שנקט שעשיית אדים היא כדחיפה ולא "כחור". וצ"ע. וגם חזינן לכו' מדבריו כדעת אאמו"ר שליט"א שלא דנים על כל התהליכים שבמנוע כפעולה אחת. בדין חורש ע"י טרקטור, ע"י אפק"י ח"ב סי' ד'. מה שהביא החזו"א מח"י הרמב"ן שבת דף קנג: נתברר שהוא מתלמיד הרמב"ן.

והעירוני די"ל שכל דברי הנמוק"י דוקא בדבר שכונתו לכך כהדלקת נר ומדורה, אבל לא בדליקה וכיוצ"ב. וצ"ע.

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלבי"ע כ"ג מרחשון תשי"ע ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימון ע"ה נלבי"ע ט' כסלו תשי"ע ולע"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נלבי"ע י"ב טבת תשע"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע כ"ו טבת תשי"ע ולע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלבי"ע כ"ו טבת תשי"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע ל' שבט תשס"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלבי"ע ו' ניסן תשס"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלבי"ע י"ד ניסן תשע"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלבי"ע י"ח אייר תשס"ט ולע"נ מרת מרים (מלייה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלבי"ע סיון תשע"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן יר"ץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בגורי השיבה הקי' שנפצעו קשה בתאונת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע, ר' יצחק בן איטה בריינא לרפוי"ש בתושחי"י

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-א"ש
רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק
טל. 050-412547

כתובת למכתבים:

ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilitxxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מייסון 13), ע"ר 580447498

השיעור כולל קדימה, יתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00 אחה"צ

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "דרכי א"ש" במוצאי שבת קודש בשעה 9.00

הציבור מוזמן